

Създаване на работни места срещу създаване на богатство

Правителствената политика обикновено се оценява според броя на създадените работни места. Ограничаването на вноса се разглежда като начин за защита и създаване на местна работа. Данъчните преференции и вратички обикновено се обясняват като начин за увеличаване на заетостта в привилегированата дейност. Президентите посочват с гордост броя на създадените работни места през тяхното управление. По общо мнение повечето създадени работни места означават по-успешна администрация. Вероятно не съществува правителствена програма, чиито адвокати да пропуснат да отбележат, че тя създава работа. Дори войните се разглеждат като нещо добро, защото създават работа.

Няма нищо лошо в създаването на работа. Работата е важен начин за създаване на богатство. Така че ударението върху създаването на работни места е разбираемо. Но лесно се забравя, че създаването на богатство е истинската ни цел, а работните места са само средство за това. Когато този елементарен факт се забрави, хората лесно се подлъгват от аргументи, които издигат създаването на работни места като крайна цел. Доколкото тези аргументи звучат правдоподобно, те служат за подкрепа на политики, които разрушават богатството, вместо да го създават. Ще разгледам няколко от депресиращо многобройните примери в тази и следващата колонка.

Проблемът не е в създаването на работни места.

Целта на всяка икономическа дейност е да произведе възможно повече стойност с наличните ограничени ресурси (което включва и човешките усилия). Без значение на това колко разширяваме ограниченията на оскъдността, те никога не изчезват. Оскъдността винаги ще ни пречи да си осигурим всичко, което желаем. Винаги ще има работа, която създава далеч повече, отколкото може да бъде направено. Така че проблемът не е в създаването на работни места. Проблемът е работата, в която хората създават най-висока стойност. Това е идеята и на апокрифната историята за инженер, който посетил Китай и видял как голяма група от хора строят язовир с кирки и лопати. Когато инженерът посочил на началника, че работата може да бъде свършена за няколко дни вместо за няколко месеца, ако на работниците се предостави моторизирана земекопна техника, началникът отговорил, че така ще бъдат закрити много работни места. Инженерът на свой ред отговорил: “Мислех си, че искате да построите язовир. Щом искате повече работни места, защо тогава работниците ви не използват лъжици вместо лопати.”

Както съм казвал и на студентите си в Университета в Джорджия, ще наема всеки от колежански град Атина, ако работи за мен достатъчно изгодно, да кажем пет цента на месец. Намалете цената още малко и ще взема всеки от щата Джорджия. Ако наема работници при такива заплати, ще реализирам печалба, дори ако строят язовир с лъжици. Разбира се, студентите осъзнават, че офертата ми е глупава, след като могат да направят далеч повече, като работят за друг, което обяснява и защо предложението ми е глупаво – като акцентираме върху броя на работните места, не признаваме стойността, която се създава (или не се създава). По-висока стойност ще дадат по-високоплатените места, които студентите ми могат да заемат, отколкото тези, които им предлагам. Безспорно предимство от формирането на заплатите на свободния трудов пазар е, че той създава не просто заетост, а най-високо оценената за всеки.

Друго предимство на пазарно-формираните заплати е, че те принуждават работодателите да оценяват постоянно алтернативните разходи при наемането на работници и да продължат постоянно да внимават за начините да елиминират работни места, като създават същата стойност с по-малък брой работници. Целият стопански прогрес е резултат от способността да се доставят същите или подобрени стоки и услуги с по-малко работници, като по този начин се елиминират някои работни места и се освобождава труд, който да увеличава продукцията на други места. Неразбирането на този източник на просперитет обяснява широко разпространената симпатия към деструктивна държавна политика.

Миниране на пътя към повече работни места

През 1840 г. френски политик сериозно защитава идеята за взривяване на релсите в Бордо на железницата от Париж до Испания, за да създаде повече работни места в Бордо. Товарът трябвало да се пренася от един влак на друг и за пътниците щели да са необходими хотели – това означава повече работа (това предложение е обсъдено и отхвърлено от Frederic Bastiat, икономист и есеист от 19^{-ти} в. в “Икономически софизми”, стр. 94-95 на разположение във ФЕЕ).

Това предложение е дори по-абсурдно от моето за работа за 5 цента на месец. Поне аз ще използвам работниците за нещо стойностно, вместо да поправят частично ненужните повреди. За нещастие, абсурдността не възпира икономически разрушителните политики да бъдат предлагани и провеждани. Като използват за оправдание създаването на работа, политиките обикновено приемат законодателство, което увеличава усилията за производство на определено количество стойност.

Един от аргументите за ограничаване на вноса е, че това ще създаде (или защити) местните работни места. Наистина, това ще създаде някаква работа, точно както разрушаването на част от ж.п. линията. Но също както прекъсването ѝ, ограниченията в импорта ще оскъпят някои ценни продукти. Единствената причина за вноса на продукти е, защото това е най-евтиният начин да се сдобием с тях; по-малко работници са ни необходими, за да се сдобием с вносни продукти чрез външна търговия, отколкото ако директно ги произведем. Така търговията е подобна на технологичния напредък, като освобождава работници и им позволява да увеличат производството на стоки и услуги за консумация. Ограниченията в импорта създават работа по същия начин както минирането на нашите мини, бомбардирането на нашите фабрики и изискването работниците да използват лопати вместо модерни земекопни машини биха го направили. Винаги помнете, че създаването на работни места е средство към крайната цел на стопанската дейност, която е създаване на богатство.

Създаване на правителствена работа

Заради тенденцията хората да приемат работните места като цел вместо като средство, те лесно се подлъгват да подкрепят правителствени програми за създаване на работа. Ние всички сме чували хората да спорят за военни бази, магистрали и регулации на околната среда точно по тази причина. За да оправдаят харченето, правителствените агенции обикновено представят изследвания от типа “разходи-ползи”, в които създадените работни места се отчитат като ползи. Работните места, създадени в такъв проект, са всъщност разход за проекта: алтернативен разход. Работниците, наети в правителствените дейности, биха могли да добавят стойност и ако се занимават с нещо друго. Уместният въпрос е не дали проектът създава работни места, а дали работниците, заемащи тези места, ще създадат повече богатство, отколкото ако са на друга работа. Това е въпрос, който защитниците на правителствените програми не искат да им бъде задаван. Ако беше зададен, би имало далеч по-малко нископроизводителни държавни работи и далеч повече високопроизводителни частни работи.